

и стратегического бюджетов. В операционном бюджете описываются распределение ресурсов, необходимых для финансирования повторяющейся деятельности, а в стратегическом – указываются расходы на ключевые инициативы, предназначенные для того, чтобы ликвидировать разрыв между текущими и желаемыми результатами по важнейшим стратегическим показателям.

Когда стратегия является важнейшим залогом успеха муниципального образования и входящих в него коммунальных предприятий, ССП становится инновационной системой управления стратегией. Однако она должна быть привязана к бюджетной системе, для того чтобы управлять тактикой. Таким образом, ССП позволяет ликвидировать разрыв между стратегическим планированием, с одной стороны, и бюджетированием и отчетностью – с другой.

1. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф. – М.: Экономика, 1989. – 425 с.

2. Микони С. Взаимодействие БЗ и системы выбора / С. Микони // Интеллектуальное управление: новые информационные технологии в задачах управления. – М.: Наука, 1999. – С.68-72.

3. Каплан Роберт С., Нортон Дейвид П. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию: Пер. с англ. – 2-е изд., испр. и доп. / Каплан Роберт С., Нортон Дейвид П. – М.: ЗАО «Олимп – Бизнес», 2004. – 320 с.

4. Dearden J. Measuring profit center managers // Harvard Business Review. – September/October 1987. – Vol. 65. – P. 84-88.

5. Джереми Хоуп, Робин Фрезер. За гранью бюджетирования. Как руководителям выбраться из ловушки ежегодных планов: Пер. с англ. / Джереми Хоуп, Робин Фрезер. – М.: Вершина, 2007. – 231 с.

6. Merchant K. Control in Business Organizations. – Boston (Ma., USA): Harvard Graduate School of Business, 1985. – P.43-78.

7. Chakravarthy B.S. Measuring strategic performance // Strategic Management Journal. – 1986. – № 7. – P.437-458.

8. Kaplan R.S., Norton D.P. The Balanced Scorecard: Measures That Drive Performance Harvard Business Review, January – February 1992. – P.71-79.

Получено 21.12.2011

УДК 65.053

В.О.КОСТЮК, канд. экон. наук

Харківська національна академія міського господарства

ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ РІВНЯ ПРИБУТКОВОСТІ ВОДОПРОВІДНИХ ПОСЛУГ

Розглядається методика розрахунку впливу найважливіших чинників на зміну рівня прибутковості водопровідних послуг.

Рассматривается методика расчета влияния важнейших факторов на изменение уровня прибыльности водопроводных услуг.

Technique of calculating influence of the most significant factors on change of the profit level of water-supplying services has been considered.

Ключові слова: факторний аналіз, рівень прибутковості, прибуток, дохід, модель, підйом води.

До узагальнюючих показників, що характеризують ефективність функціонування будь-якого підприємства в умовах ринкової економіки (в тому числі водопровідного), відноситься система показників рентабельності. Це синтетичні відносні показники, в яких знаходять відображення всі сторони господарської діяльності того чи іншого підприємства. Одним із таких показників, що характеризує ефективність роботи водопровідного підприємства, є рівень прибутковості його послуг.

Виходячи з цього актуальне значення має факторний аналіз даного показника, тобто визначення впливу найважливіших чинників на його зміну. Необхідно підкреслити, що це питання висвітлюється багатьма авторами в економіко-статистичній літературі [1-3], однак потребує свого подальшого дослідження і конкретизації стосовно підприємств водопровідного господарства.

Метою статті є дослідження й узагальнення теоретичних підходів щодо методики факторного аналізу рівня прибутковості водопровідних послуг, враховуючи специфіку їх виробництва та реалізації.

Зміну будь-якого досліджуваного показника можна відобразити у вигляді математичних і схематичних моделей, що представляють собою функцію тих чи інших чинників.

Тому рекомендується при аналізі рівня прибутковості водопровідних послуг використовувати аналітичні моделі цього показника, що містять в собі набір різних факторів. Для обчислення впливу цих чинників на зміну даного показника пропонується використовувати поетапний факторний аналіз, основою якого є індексна модифікація методу ланцюгових підстановок, яка передбачає застосовувати у процесі обчислювальних операцій індекси факторних показників.

Враховуючи це, розглянемо спочатку методику двохфакторного аналізу рівня прибутковості водопровідних послуг. Факторну модель цього показника, що відображає його взаємозв'язок з чинниками, які впливають на його зміну, зображено на рис.1.

Виходячи з наведеної схеми взаємозв'язку (рис.1), рівень прибутковості водопровідних послуг можна представити у вигляді наступної факторної моделі:

$$f = \frac{\Pi}{R} = \frac{B}{R} \times \frac{\Pi}{B} = Km ,$$

де f – рівень прибутковості водопровідних послуг.

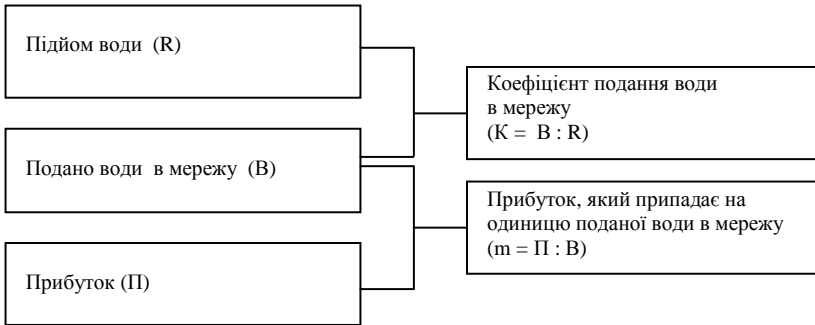

Рис.1 – Структурно-логічна модель двохфакторного аналізу рівня прибутковості водопровідних послуг

Розрахунок абсолютного впливу перелічених чинників „ K ”, „ m ” на зміну аналізованого показника доходу „ Δf ” пропонується здійснювати за формулами:

$$\Delta f_K = f_0 \times (I_K - 1) ;$$

$$\Delta f_m = f_0 \times I_K \times (I_m - 1) ,$$

де Δf_K , Δf_m – вплив відповідно факторів „ K ” і „ m ” на зміну аналізованого показника „ f ”; f_0 – величина рівня прибутковості водопровідних послуг в базисному періоді; I_K , I_m – індекси факторних показників відповідно „ K ” і „ m ”.

При більш детальному аналізі рівня прибутковості водопровідних послуг можна дослідити вплив і інших чинників на загальну зміну даного показника. Для цього пропонується розширити двохфакторну модель аналізованого показника шляхом розкладання комплексного чинника „прибуток, який припадає на одиницю поданої води в мережу” на наступні субфактори: коефіцієнт реалізації води споживачам (β) і прибуток, який припадає на одиницю реалізованої води споживачам (e). У цьому випадку структурно-логічна модель факторного аналізу досліджуваного показника матиме вигляд, наведений на рис.2.

З наведеної блок-схеми (рис.2) випливає така математична модель аналізованого показника:

$$f = \frac{\Pi}{R} = \frac{B}{R} \times \frac{Q}{B} \times \frac{\Pi}{Q} = K \beta e .$$

В цьому випадку розрахунок абсолютного впливу зазначених вище чинників „ K ”, „ β ” і „ e ” на зміну рівня прибутковості водопровідних послуг пропонується здійснювати за такими формулами:

$$\Delta f_K = f_0 \times (I_K - 1) ;$$

$$\Delta f_\beta = f_0 \times I_K \times (I_\beta - 1) ;$$

$$\Delta f_e = f_0 \times I_K \times I_\beta \times (I_e - 1) ,$$

де Δf_β , Δf_e – величина впливу чинників „ β ” і „ e ” на зміну аналізованого показника „ f ”; I_β , I_e – відповідні індекси чинників „ β ” і „ e ”

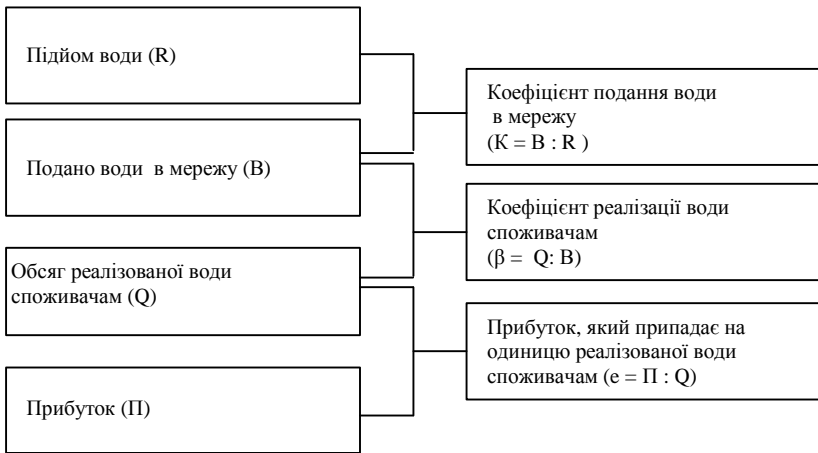

Рис.2 – Структурно-логічна модель трьохфакторного аналізу рівня прибутковості водопровідних послуг

Якщо складний фактор „прибуток, який припадає на одиницю реалізованої води споживачам”, розкласти на більш прості субфактори „середній тариф одиниці реалізованої води споживачам” (t) і „рівень рентабельності обсягу продажу” (ρ), то тоді отримаємо таку схематичну чотирьохфакторну модель досліджуваного показника рівня прибутковості водопровідних послуг (рис.3).

Виходячи з наведеної схеми взаємозв’язку (рис.3), рівень прибутковості водопровідних послуг можна зобразити у вигляді наступної математичної моделі:

$$f = \frac{\Pi}{R} = \frac{B}{R} \times \frac{Q}{B} \times \frac{D}{Q} \times \frac{\Pi}{D} K \beta t \rho .$$

Застосовуючи до цієї формули індексну модифікацію методу ланцюгових підстановок, роздільний вплив зазначених факторів „ K ”, „ β ”, „ t ” і „ ρ ” на загальну зміну показника рівня прибутковості водопровідних послуг рекомендується обчислювати за наступними розрахунковими формулами:

$$\Delta f_K = f_0 \times (I_K - 1) ;$$

$$\Delta f_\beta = f_0 \times I_K \times (I_\beta - 1) ;$$

$$\Delta f_t = f_0 \times I_K \times I_\beta \times (I_t - 1) ;$$

$$\Delta f_\rho = f_0 \times I_K \times I_\beta \times I_t \times (I_\rho - 1) ,$$

де Δf_t , Δf_ρ – відповідно величина впливу чинників „t” і „p” на загальну зміну досліджуваного показника рівня прибутковості водопровідних послуг „f”; I_t , I_ρ – відповідні індекси чинників „t” і „p”.

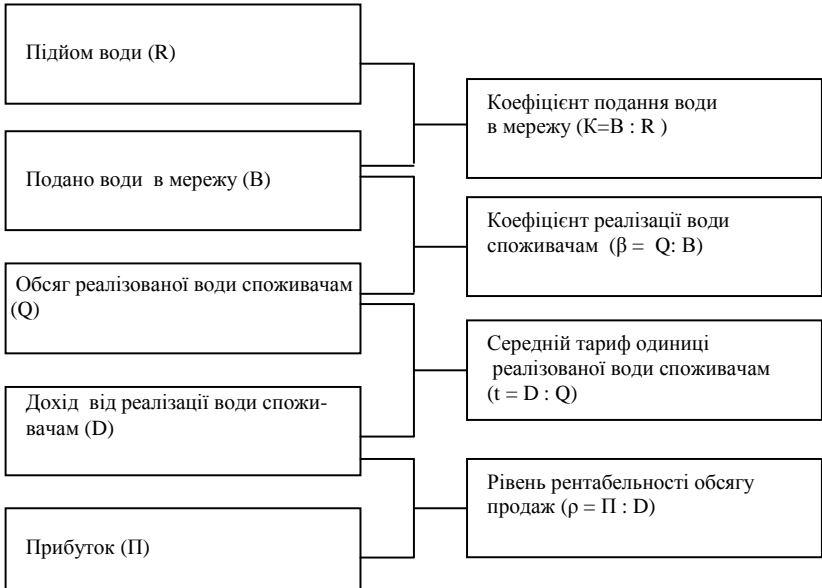

Рис.3 – Структурно-логічна схема чотирьохфакторного аналізу рівня прибутковості водопровідних послуг

Сумарний абсолютний вплив зазначених вище чинників дорівнює загальному абсолютному приросту аналізованого показника.

Для оцінки відносного впливу окремих факторів на загальну відносну зміну досліджуваного показника необхідно величину впливу кожного чинника поділити на базисну величину рівня прибутковості водопровідних послуг і результат помножити на 100.

Наведена вище методика поетапного факторного аналізу рівня прибутковості водопровідних послуг дозволяє розкласти даний синтетичний показник на ряд складових аналітичних показників, представити у вигляді окремих математичних моделей і визначити вплив окремих чинників на його загальну зміну.

1. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. Економічний аналіз: теорія і практика. – Львів: Магнолія - 2006, 2007. – 440 с.
2. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства. – К.: Знання, 2004. – 654 с.
3. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз. – Львів: Новий світ - 2000, 2006. – 344 с.

Отримано 16.01.2012

УДК 336.143.2 : 332.1

В.Н.БУТЫРИНА, канд. екон. наук, А.В.УСТЮЖАНИНА
Таврический национальный университет им. В.И. Вернадского, г.Симферополь

ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ И НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ И ИСПОЛНЕНИЯ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ

Рассматриваются актуальные проблемы формирования, распределения (перераспределения) и исполнения местных бюджетов. На основании выявленных и изложенных проблем определяются наиболее перспективные подходы к их решению.

Розглядаються актуальні проблеми формування, розподілу (перерозподілу) та виконання місцевих бюджетів. На підставі виявлених та викладених проблем визначаються найбільш перспективні підходи до їх вирішення.

The actual problems of local budgets' formation, distribution (redistribution) and execution are considered in this article. On the base of ascertained and stated problems the most perspective approaches to their solution are defined.

Ключевые слова: межбюджетные отношения, формирование местных бюджетов, трансферты.

На сегодняшний день одним из наиболее проблемных вопросов в сфере выполнения функций и обязанностей государства является соответствующее финансирование, которое является комплексной категорией и включает составляющие бюджетного и налогового процесса. В данной статье будут рассмотрены основные проблемы бюджетного процесса в Украине, концепции и подходы к реформированию данной сферы.

Актуальность проблемы заключается в том, что в последние годы государство стремится переложить все большую часть обязанностей на местные власти, при этом не оставляя необходимую часть финансовых средств соответствующим местным бюджетам. С точки зрения рациональности передачи некоторых прав и обязанностей местным властям вопросов в целом не возникает, так как в большинстве случаев это действительно соответствует интересам территориальной громады. Объясняется это тем, что характерными особенностями местного самоуправления являются мобильность и способность оперативно при-